

Věra Petráčková

SLOVENCİ NA ČEŠKIH UNIVERZAH PRED TRIDESETLETNO VOJNO

Najbolj znana praška univerza – Karlova univerza (češko: Karlovo učení) – je bila od husitskih časov v ideološkem in političnem pogledu povezana z deželnim utrakvizmom.¹ Tako izoblikovana orientacija se je odražala v sestavi slušateljev, in sicer v odnosu ne le do domačega okolja, ampak predvsem glede na zastopanost tujine. Katoliki se zanjo niso zanimali; ti so zvečine odhajali na Dunaj, v Leipzig, Krakov, potem na italijanske univerze ali pa v Pariz, kjer so že tudi bile specializirane fakultete. V drugi polovici 16. stoletja so se mnogi lahko potegovali še za študij na novo ustanovljeni univerzi v Olomoucu.² Važen moment je tu bilo še dejstvo, da je humanizem na praški univerzi kazal do nastopa reformacije v Nemčiji in do prihoda nekaterih mlajših članov pedagoškega zbora (zlasti Melanchtonovih učencev) določeno stopnjo retardacije (navaja se 10–15 let), kar k njenemu slovesu ni prispevalo. Položaj se začne spreminjati okoli srede 16. stoletja, večja se število imatrikuliranih študentov in višji so odstotki bakalavrskih, magistrskih in doktorskih promocij, čeprav je med njimi ves čas kakšnih 85% prebivalcev Češke in Moravske, deloma Slovaške. Svojo vlogo so tu odigrale tudi druge ovire, zlasti tesna prepletenost med praško univerzo in domačim nižjim ter srednjim šolstvom, kar je preprečevalo tujim študentom odločitev za študij v Pragi.

Trideseta leta 16. stoletja so v Pragi obeležena s postopnim konstituiranjem nove visoke šole, jezuitske akademije, in sicer (za razliko od utrakvistične univerze) ob popolni podpori vladarja. Nova visoka šola si je pridobila sloves v neverjetno kratkem času. Polovica njenih študentov, včasih še več, je bila tujega rodu, v glavnem z nemško govorečih območij, iz raznih predelov Ogrske, Poljske, Litve, Italije, Holandije, Belgije itd. Obstoj dveh visokošolskih institucij v okviru ene lokalitete, kakršno je predstavljala Praga, je nesporno imelo še svoj drugačen pomen – pojavila se je konkurenca, ki je silila obe strani v sistematično izboljševanje kvalitetenosti pouka in k njegovi hitrejši modernizaciji. Polagoma je začel zmagovati melanchtonovski duh, vendar nikakor ne naenkrat, naletel je na začetku na nerazumevanje pri starejših profesorjih, deloma tudi pri študentih, ki jim je delala težava aktivna, samostojna priprava.

Kljub temu da je Praga v drugi polovici 16. stoletja in v prvih desetletjih 17. stoletja imela dve samostojni, ideološko drugačni visoki šoli, je čudno, kako neznatno število študentov so tu sploh predstavljali Južni Slovani. Do leta 1617 preseneča zlasti zanemarljiva prisotnost Slovencev, ki so v 14. in 15. stoletju spadali k razmeroma dobro zastopanim narodnostim. Začudenje se vzbuja najbolj zato, ker je Praga lahko bila privlačna spričo jezikovne sorodnosti okolja v celoti, deloma pa, kolikor gre za študij na jezuitski akademiji, zaradi posebnih pravic, upoštevanje vsestransko vladarjevo podporo, ki so jo tu imeli Čehi in ostali Slovani. V tej zvezi je vredno omeniti dejstvo, da je bil eden izmed ustanoviteljev praškega jezuitskega kolegija ljubljanski škof Urban Textor, ki se je v Pragi pojavljal zelo pogosto in bil navzoč tudi pri promocijah. Od njegove strani bi lahko pričakovali zajetnejši nabor študentov, in to nikakor samo iz ljubljanske škofije. Ali zares ni skrbel za to ali pa so tu bile še drugačne okoliščine, ki ga niso vodile v pridobivanje slušateljev za Prago, se nam ni posrečilo ugotoviti. Gotovo pa je, da ni sem prišel niti njegov nečak Kristof Textor – kakor priča o tem najstarejša matrika iz leta 1576, je vstopil v novo ustanovljeni kolegij v Olomoucu. Nemara je to bilo povezano s težnjo, da se maksimalno podpre ta začenjajoča visokošolska institucija, da se jo napravi bolj znano posebej v krajih, ki niso izrecno sodila v območja, za katera naj bi Olomouc zagotavljal vzgojo duhovnikov.

¹ Cf. J. Petráň, *Nástin dějin filozofické fakulty Univerzity Karlovy*, UK, Praha 1983, s. 29–79.

² Cf. F. Šantavý – E. Hošek, *Organizace, pečeti a insignie olomoucké univerzity v letech 1573–1973*, UP, Olomouc, s. 23–34.

V 16. stoletju se v Evropi, zlasti v njenem srednjem delu, oblikujejo vidna središča, ki izkazujejo bodisi reformacijske ali pa protireformacijske težnje. Praga tiste dobe, zahvaljujoč svojima dvema različnima visokoškolskima institucijama, zaobseže oboje, seveda z določenimi pomanjkljivostmi, ki smo jih naznačili v uvodu – na eni strani precejšnja izoliranost strogo utrakvistične univerze, na drugi strani pa še ne popolnoma ustvarjena tradicija jezuitskega kolegija. Zato se je zanimanje študentov – protestantov (upošteva je češke brate) – orientiralo na nemška in švicarska središča, zanimanje katolikov (tudi čeških) pa na središča »brez krivoverstva«. K takim je sodil tudi moravski Olomouc.

Olomouški kolegij, ki je postopoma dobival enake pravice do promocij kot praški, kaže na podlagi ohranjenih matrik iz obdobja 1576–1619 v razmeroma kratkem času svojega obstoja skoraj trideset slušateljev z ozemlja današnje Slovenije in iz sosednih predelov, kjer je bilo Slovencev prav tako veliko.³ V arhivalijah praške univerze in jezuitskega kolegija (matrike, rektorske in dekanske knjige idr.) jih ni toliko registriranih. Vzroke za taka dejstva smo že omenjali, dodajmo pa, da bi bil pogled na češko-slovenske stike v predbelogorski dobi na področju šolstva nepopoln, če bi tu ne opozorili še na eno pomembno izobraževalno središče, in sicer na Brno. V tamkajšnjem jezuitskem kolegiju, kamor so navsezadnje bili Slovenci iz Štajerske, Kranjske in Koroške⁴ formalno vključeni, je bil pouk na odlični ravni, vendar je glede promocijskih pristojnosti spadal pod Prago. Spričo te okoliščine so absolventi te izobraževalne ustanove, če so hoteli doseči akademski naslov, morali iti drugam, najpogosteje v Ingolstadt in Gradec, kar je veljalo tudi za Čehe. V Gradec so na primer skupaj odšli: Jiří Sotkovič Hungarus, Jan Presselius Istriacus, Jiří Neudeck Silesius, Štěpán Moser Tyrolensis, František Schidanič Carniolus, Jiří Stupekovič Illyricus, Tomáš Gravaň Goritiensis in Jan Matheolus Moravus. Ob svoji bakalavrski promociji so leta 1598 izdali prav tako skupaj lastne verzice, naslovljene Felix omen in laudem eruditorum . . . cum prima laurea in Academiae Graecensi.⁵

Najstarejša *Matricula Academiae Olomucensis* (prepisana leta 1640)⁶ je bila vodena skrbno, žal z določeno zamudo glede na začetke delovanja te visoke šole. Med imeni, ki jih za ilustracijo izbiramo, ni osebnosti, o katerih bi bili prepričani, da so se v izraziti meri zapisale v zgodovino slovenskega naroda. Nismo imeli niti možnosti, da na osnovi drugih virov spremljamo njihove usode, imamo pa zadoščenje, da tale drobna informacija lahko služi drugim raziskovalcem pri obravnavi konkretnih vprašanj v zgodovini slovenske kulture, izobraževanja ipd.

V letih 1576–1619 se v Olomoucu med vpisanimi slušatelji različnih letnikov pojavljajo npr. Clemens Underpergerus Ebendorffensis Carniolus (1580), Christophorus Freiberus Labacensis Carniolus (1581), Gregorius Ursus Steinsensis Carniolus (1581), Andreas Crallius Radmannsdorffensis Carniolus (1585), Joannes Neiss Labacensis Tubingae depositus Carniolus (1585), Andreas Lokar Charinthius (1592), Lucas Ramcer Corinthius de Alma Universitate Graecensi (1592), Lucas Renner Carinthius (1593), Vincentius Vallentisch (nejasno) Carinthius (1594), Vitus Locar Carinthius (1594), Bartholomeus Jacomini Illyrus (1594), Adamus Sontnerus Carniolus, Adamus Blechan Carniolus in Joannes Blechan Carniolus (vsi v letu 1594), Josephus Rabata Goritiensis Italus (1602), Georgius Plasmanus Cilicensis Styrius (1604), Paulus Salatheus nobilis Goriciensis Italus (1611) itd.

V danem časovnem intervalu je v Olomoucu bilo veliko slušateljev (15), ki so si v matriko vpisali samo Styrius, Illyrus, Italus ali mesto, iz katerega so prišli, tudi ponekod oboje, vendar se nam niti ti primeri (3) ne zdijo čisto jasni. Zanimiv je primer zgoraj omenjenega J. Neissa iz Ljubljane, ki je po vsej verjetnosti prešel v katolicizem in se odločil (?) prav za Olomouc, takrat še brez tradicije, ali primer Ramcerja, ki je zapustil bolj znano, bolj slovito univerzitetno ustanovo na Štajerskem in prišel prav tako sem, kjer od šolanja ni mogel kaj posebnega

³ Ker pojma narodnostne pripadnosti ne moremo istovetiti z današnjim pojmovanjem in ker so tu naštevana imena v precej modificirani latinizirani obliki, so nam pri identifikaciji služile v glavnem oznake mest in ozemelj, ki spremljajo krstna imena in priimke. Določene stopnje netočnosti se vsekakor zavedamo.

⁴ V brnski arhiv, ki ga v velikem delu hranijo na Dunaju, nismo imeli možnosti pogledati.

⁵ Cf. SVK Olomouc, sign. 42 876 in 42 891 (Miscellanea, adl. 4), ter Die Matrikeln der Universität Graz 1, 2, bearb. von Joh. Andritsch, Graz 1980.

⁶ Cf. SOA Brno, fond Cerroni II., št. 2.

pričakovati. Zanimivosti vzbujajo v pričujočem prispevku že omenjeni Krištof, nečak ljubljanskega škofa Urbana Kalčiča – Textorja (1576).

V arhivu Karlove univerze (Archiv Univerzity Karlovy) najdemo pod signaturo M 19 Album Academiae Pragensis Societatis Jesu, najstarejšo matriko te visoke šole iz let 1556–1624. Odkriva imena graduiranih absolventov, in sicer od leta 1565, pa študente, vpisane od leta 1574. V prvem delu je mogoče ugotoviti samo dva Slovence, na začetku leta 1580 je bil oklican za bakalavra in na koncu leta še za magistra filozofije Adamus Petacherus Gurencensis Carinthius, v letu 1595 pa je bakalaver postal Leonardus Miserit Goricensis Carniolus.

Obsežnejši del, posvečen inkskribiranju študentom (in sicer na gimnazijo, filozofsko in teološko fakulteto skupaj), podaja pričevanje o prvem vpisanem Južnem Slovanu – to je bil Georgius Fabianus (Slavonius Austriacus) – pri letu 1584. Šele vpisi po letu 1587 izpričujejo tiste, ki bi jih mogli imeti za Slovence. To so Leonardus Hiems (Carniolus, 1587), Guilhelmus Kobergerus (Labacensis Carniolus, 1588), Thomas Laborinus (Varasdinensis Sclavus, 1588 ?), Petrus Mattoch (Neapolitanus Carniolus, 1590), Martinus Jeicze (Sclavus, 1594), Antonius Reding (Goriciensis Italus, 1595), Martinus Lembersegusa (Styrus Gonoviciensis, 1600), Michaelus Keller (Bystrzicensis Styryus, 1609), Thomas Pauritius (Mutoviensis Styryus, 1609), Benedictus Gotschau (Styrus Marsipurgensis, Graecii depositus, 1609), Honoratus Carbonus (Italus Gorzegnensis, 1611), Paulus Stiešivich (?) (Carniolus Labacensis, 1617). Zadnji zapisani – Michael Simonszitsch Sawmnensis Carniolus – figurira pri zaključnem bloku vpisov za leto 1624.

Jeziška akademija v Pragi je nastala kot protiutež utrakvistične Karlove univerze leta 1556,⁷ njen vpliv pa je bilo čutiti šele od leta 1562. V prvih letih svojega obstoja ne kaže velikega števila graduiranih, ker si je njeno vodstvo prizadevalo, da bi do zavesti prebivalstva stopala polagoma, nenasilno, dajala pa je na ta način še vso možnost starejši Karlovi univerzi. Imena, ki smo jih izbrali iz dela vpisanih študentov, se nanašajo na študij na vseh treh stopnjah, ki jih je akademija zagotavljala, torej tudi na gimnazijah. Niso bili vsi pisarji enako skrbni in niso vpisovali pri vseh študentih podatke o »patria« in »natio«, zato smo previdno navedli (podobno kot pri zgoraj omenjeni olomouški matriki) le osebe, pri katerih o razmerju do južnoslovenskih oziroma slovenskih območij ne more biti dvoma.

Kljub temu da so nacisti leta 1945 utegnili na hitro izropati in spraviti na neznano mesto polovico najbolj dragocenih arhivalij Karlove univerze, med drugim matrike študentov, promocij ipd., vodene od ustanovitve do približno 1650, imamo še vedno možnost, dokopati se nekako vsaj do polovice imen ljudi, ki so tu takrat študirali ali predavali, in sestaviti njih sezname. Kot vir nam lahko služijo na primer tudi Acta collegii Carolini 1583–1595, 1609–1613; dalje Memorabilia universitatis Pragensis 1347–1659 ali pa Manual rektorja, Liber decanorum facultatis philosophicae 1347–1585, torej pisni dokumenti, hranjeni v Arhivu Karlove univerze, v Univerzitetni knjižnici (Univerzitetni knjihovna), oziroma v Državnem osrednjem arhivu (Státní ústřední archiv).

Bežen pogled (nikakor ne obširna raziskava) zaenkrat ne omogoča natančno določiti števila južnoslovenskih slušateljev, ker so v teh virih navedena samo imena brez lokalnih in nacionalnih identifikatorjev. Po naših ugotovitvah sodeč bi šlo pri obdobju 1560–1610 za največ 12 ljudi; njihova imena pa bi zahtevala podrobnejšo analizo in medsebojno konfrontacijo v okviru vseh zgoraj navajanih arhivalij, zato jih niti ne naštevamo. Take analize bi se lahko lotil le raziskovalec, ki pozna razmere in podrobnosti slovensko-latinske zgodovinske onomastike.

Univerze (kolegiji, akademije) niso nikoli bile povsem izolirane institucije. Učitelji in študentje se niso zapirali med stene svojih prostorov, ampak so tudi zunaj njih razvijali svoje aktivnosti in znanja. Prihajali so v medsebojne stike z drugimi, velikokrat zelo pomembnimi osebnostmi, ki na univerzo niso bile vezane, so pa odpirale nove poti do znanosti, ne v smislu učenja štva v srednjeveškem pomenu besede. Praga 16. in na začetku 17. stoletja za ostalim svetom nikakor ni zaostajala, zato tistim, ki so si jo v svojih odločitvah o mestu visokošolskega študija izbrali, ni bilo treba biti žal. Renesančna Praga se je lahko postavljala ne le z vrsto učenjakov (matematikov, astronomov, zdravnikov, zgodovinarjev, pravnikov, jezikoslovcev itd.), umetnikov, arhitektov, pač pa tudi z razvitim tiskom in bogato ponudbo naslovov različ-

⁷ Cf. Z. Winter, Děje vysokých škol pražských od secesí cizích národu po dobu bitvy bělohorské (1409-1622), Praha 1897.

nih žanrov izpod peresa domačih in tujih avtorjev, z izdajanjem časopisov (dasiravno ne periodičnih) s podrobnimi informacijami o dogajanju v srednji, južni in vzhodni Evropi, torej s tistim, česar protestantski izobraževalni centri v nemških in švicarskih mestih niso ponujali. Na svoje so tukaj prišli tudi tujci, tako npr. Tycho de Brache, Johannes Kepler ali Slovenec Jakob Petelin – Gallus, eden največjih skladateljev svoje dobe.

Ta dejstva smo navedli zgolj zato, da bi poudarili, kakšno težo so protestanti iz srednje in južne Evrope polagali pri izbiranju visoke šole vprašanjem vere in religiozne orientiranosti izbranega mesta. Univerze v Herbornu, Heidelbergu, Wittenbergu, Jeni, Baslu, Erfurtu in Tübingenu, kamor so se obračali najbolj pogosto, so proslavili učitelji in hkrati ideologi protestantizma. V tej smeri je bil verjetno najbolj privlačen Wittenberg, kraj delovanja Martina Luthra in Filipa Melanchtona, pa tudi Tübingen. Tukaj se je očitno uresničilo največ srečanj čeških bratov s slovenskimi protestanti. Vprašanje o tu začelih stikih doslej ni dosti obdelano, v srečnih primerih ga je mogoče z dokumenti iz arhivov izpričati, v drugih pa vprašanje o kontaktih le izpeljemo iz kratkih omemb v delih nekaterih znanih osebnosti.

Postavljamo domnevo, da so na primer razmeroma široko sodelovali Zikmund Hrubý z Jelení (Gelenius) in južnoslovanski humanisti iz Basla. Znano je namreč, da se je Gelenius naučil hrvaško in da se je v njegovem štirijezičnem slovarju *Lexicon symphonum* (1537, 1544) v okviru češke sestavine pojavljajo južnoslovanski – hrvaški in slovenski – elementi. Razen tega je tudi nesporno, da so knjige iz njegove obsežne palete edicij potovale v Ljubljano in Ptuj brez zakasnitve. S Slovenci se je prav tako pri Geleniusu srečal Jan Blahoslav, o čemer pričajo jasno besede v njegovi češki gramatiki, v razdelku *De dialectis*.

Čisto drugačnega značaja so bila srečanja čeških bratov s slovenskimi protestanti v Wittenbergu in Tübingenu. Arhivno je mogoče potrditi med drugim stike Primoža Trubarja, in to ne le s študenti-češkimi brati, ampak tudi s predstavniki te skupnosti (*Jednota bratrská*), npr. v petdesetih letih s škofom Janom Černým. Na Poljskem pa je imel pogovore s češkimi brati Peter Pavel Vergerius, znan po svojih osebnih vezeh s še drugimi dejavniki češkokobradske skupnosti, v glavnem z Jiřijem Israelom in škofom Janom Rokyto, in po tem, da se je potegoval za izpustitev škofa Jana Auguste, kar so uradni spisi Skupnosti čeških bratov skrbno dokumentirali. Že omenjeni Blahoslav je študiral v Wittenbergu enako kot tri leta mlajši Adam Bohorič. Njuni stiki so v aktih češkokobradske skupnosti zabeleženi zelo mimogrede (Bohorič je prišel v Wittenberg leta 1548, ko se je Blahoslav od tamkajšnjega okolja poslavljajal)⁸. Brez zanimivosti tu gotovo niso podobnosti v njih strokovnih interesih, ki so se v obeh primerih uresničili – tako Blahoslav kot Bohorič sta svojim potomcem zapustila dragocena dela, med drugim slovnici rodnega jezika.

Menimo, da so bile nemajhnega pomena za češko-slovensko vzajemnost v 16. in na začetku 17. stoletja še naslednje okoliščine, npr. šolanje čeških fantov na ljubljanskem kolegiju. O tem, da je bilo za to ljubljansko visokošolsko ustanovo zanimanje, ni dvoma, drugače bi tja ne pošiljali svojih otrok tudi plemiči, med drugim plemiška družina Kravařški z Kravař. Zasluge plemstva, orientiranega protestantsko, je tu treba pri razvoju stikov in gojitvi zavesti ter občutka sorodnosti prav tako vzeti v poštev. Ne gre samo za poroke, pa čeprav so te tudi odigrale važno vlogo (npr. zakonska zveza med Janezom Ungnadom in Bohunko iz Perništejna), k dokazom o močnejšem hotenju po zblizevanju je mogoče šteti tudi uveljavitev nekaj čeških inkolatov za Slovence in Hrvate.

Obetavno razvijajoče se stike (trgovskih ne kaže izvzeti) je nasilno pretrgala bitka na Beli gori, ki je predvsem pokopala upanja protestantov. Rekatolizacija, povezana s postopnim zatiranjem češke državne suverenosti, je odtrgala možnosti za obnavljanje na ustreznih ravni za več kot sto let, tja do obdobja narodnega preroda.

Prevedla Albinca Lipovec

⁸ Cf. sborník *Češi a Jihoslované*, Praha 1975.

Summary

THE SLOVENIANS AT THE CZECH UNIVERSITIES BEFORE THE THIRTY YEARS' WAR

Věra Petráčková

The most renowned Czech university, the university of Prague, was from the Hussite time linked together with the utraquism officially accepted in the country. This cleancut orientation, of course, influenced the composition of students coming from this country and, particularly, abroad. The university was not so much frequented by the catholics – they rather chose Vienna, Leipzig, Cracow, Italian universities or Paris. In the period preceding the assertion of reformation in Germany and before the arrival of some younger members of the pedagogic staff (especially the pupils of Melanchton), the humanism at the Prague university showed a certain retardation (according to literary sources some 10–15 years); this fact negatively influenced the high reputation of the Prague university. The position of the university appears to ameliorate towards the middle of the 16th century.

In the thirties of the 16th century another important event took place – a (gradual) constitution of another school of university type, the Jesuit Academy, and that – in contrast to the utraquist university – enjoying favour from the part of the sovereign. The new college gained a renown in an unbelievably short time. A half of the students, sometimes even more, were foreigners, especially from the German speaking countries, from Poland, Hungary, Lithuania, from Italy, Holland, Belgium etc.

The bishop of Ljubljana Urban Textor was one of the founders of the Prague Jesuit college; in fact he used to visit the college very often taking part in promotion ceremonies. From his part a more extensive propagation of the Prague college among the Slovenian students could be expected, and that not only among those from the diocese of Ljubljana. Whether he really did not care or whether there were other circumstances which did not stimulate him to win students for Prague, this, for the time being we do not know. However, it is certain that his nephew Kryštof Textor did not apply for the studies in Prague – according to the testimony of the oldest university register dating from 1576 he entered the newly established college in Olomouc.

In the second half of the 16th century the students might also apply to the just founded university of Olomouc. The registers from the short period of its existence (1576–1619) include about 30 students from the territory of the present-day Slovenia and from the neighbouring regions where Slovenians were largely settled. On the other hand the archives of Prague university and the Jesuite college together (registers, Rector books, Dean books) do not record as much as this number of Slovenian students. The Jesuite college in Brno, where Slovenians of Styria, Carniola and Carinthia officially belonged, kept an excellent standard of education, in the promotional jurisdiction, however, it was subject to Prague. Thus, when the students – also the Czech students – wished to attain an academic degree they had to go over to another school, most often to Ingolstadt or Graz.

In the archives of the Charles University under the signature M 19 we can find *Album Academiae Pragensis*, the oldest register of the school for the years 1556–1624. In the register there are listed separately the students graduated in 1565 and later, and, separately the students inscribed in 1574 and later. In the former part there are only two Slovenians.

A more extensive part of the register referring to students inscribed (to Gymnasium and to the faculty of philosophy and theology, all together) gives a testimony of the first South Slav inscribed – Georgius Fabian (Slavonicus Austriacus) – with the date 1584. The records from 1587 and later tell about the stay of those which could be considered Slovenians.

Tübingen was a frequent place of meetings of the Czech Brethren and Slovenian Protestants. The contacts initiated here have not yet been thoroughly investigated, in some – lucky – cases they may be supported by archival evidence, in other cases they are only deduced from brief notes in the works of some prominent persons.

Thus, we suppose a relatively wide cooperation of Zikmund Hrubý z Jelení (Gelenius) with South-Slavonic humanists in Basel. It is already known that Gelenius learned Croatian and that Czech component of his four-language dictionary *Lexicon symphonum* (1537, 1544) contained some South-Slavonic, Croatian and Slovenian, elements. Besides, it is indubitable that many from his wide range of publications arrived to Ljubljana and Ptuj without delay. It also was the merit of Gelenius that Jan Blahoslav met the Slovenians; it is confirmed by his own words in *Gramatika česká*, in the part *De dialectis*.

The contacts of Bohemian Brethren with Slovenian Protestants in Wittenberg and Tübingen were of a different character. Archival documents give a testimony e. g. of the meetings of Primož Trubar not only with the students but also with the representatives of the Union of Brethren (*Unitas Fratrum*), for instance in the fifties with the bishop Jan Černý. In Poland the discussions with Bohemian Brethren were led by Peter Pavel Vergerius who had personal relations to other Brethren

functionaries, namely to Jiří Israel and to the bishop Jan Rokyta, and who used his influence to get free the bishop Jan Augusta; this fact was carefully documented in the acts of the Brethren Union. The mentioned Jan Blahoslav studies in Wittenberg and so did Adam Bohorič, three years younger than him. In the acts of the Union their intercourse was only mentioned, as Bohorič came to Wittenberg in 1548, at the period when Jan Blahoslav was about to leave the town. Their analogical professional plans are certainly not without interest, especially because all of them were realized: both Blahoslav and Bohorič left to the descendants valuable works, among other the grammars of their native languages.

MOHORJEVA ZALOŽBA IZ CELOVCA

V Ljubljani, na predstavništvu Mohorjeve založbe iz Celovca, Gruberjevo nabrežje 6 ali po tel. 219-686, 211-635, lahko iz bogate zakladnice knjig naročite tudi nekatere, posebej zanimive za zgodovinarje.

Za člane zgodovinskih društev nudimo 10% popusta na navedene cene.

Vinko Ošlak: SAJ NI BILO NIKOLI DRUGAČE. Avtor, doma na Prevaljah, v svojem dnevniškem knjižnem delu duhovito, včasih pa tudi pikro, opisuje razmere v Sloveniji pred desetletjem. Cena: 390 SLT.

Janez Rotar: MORA IN BOLEČINA SLOVENSKEGA NARODA. Revolucija ali sprava. Avtor sega v čas, ko je doživljal boljševoško revolucijo na Slovenskem, številne smrti in trpljenje. Resnica o revoluciji in državljanski vojni po njenih začetnikih je bila strogo zamolčana. Desetletja so se pod pritiskom režima ljudje spreminjali v lutke, slovenski narod je svojo podobo in dušo izgubljal . . . Cena: 470 SLT.

Peter Fister: TA HIŠA JE MOJA, PA VENDAR MOJA NI. ARHITEKTURA ZILJE, ROŽA, PODJUNE. Arhitektura Koroške je danes že skoraj prezrta stoletna govorica ljudi, ki so z njo oblikovali svoje domove, domače kraje, pokrajino in deželo, povezovali sever in jug ter jim je brez besed pomagala razumeti slovensko, nemško in italijansko govorečega soseda. Cena: 890 SLT.

PROFESOR ERNEST TOMEČ. ZBORNIK. Pri zborniku je sodelovalo 30 avtorjev. Ta knjiga vam odkriva več kot življenje enega od srednješkolskih profesorjev med prvo in drugo svetovno vojno in razodeva dejansko podobo ene izmed osebnosti, ki je močno vplivala na mlajšo generacijo. Zbornik je izšel kot 147. izdanje Slovenske kulturne akcije rojakov po svetu. Cena: 790 SLT.

Paolo Santonino: POPOTNI DNEVNIKI 1485–1487. Potopis spremljevalca oglejskega patriarha po naših krajih na Koroškem, v Sloveniji ter Furlaniji – Julijski krajini. Knjiga je polna duhovitih prikazov tedanjih župnikov in dvorjanov. Njegovi opisi nam omogočajo dober vpogled v dogajanja v prostoru Alpe-Jadran na večer pred reformacijo. Poročila o obiskanih krajih pa so edinstveni in edini vir, ker za ta čas sploh nimamo podobnih poročil. Cena: 500 SLT.

Pavle Zablatnik: OD ZIBELKE DO GROBA. Ljudska verovanja, šege in navade na Koroškem. Tisočletno sožitje Slovencev in Nemcev na Koroškem je seveda zapustilo sledove medsebojne kulturne izmenjave in povezanosti ter vpliva. Avtor, starosta slovenskega narodopisja, poudarja, da Slovenci pri tej izmenjavi nismo samo prejemalci, ampak vedno tudi dajali. Cena: 248 SLT.

Valentin Stückler: DUHOVNIK MED OKUPACIJO IN REVOLUCIJO. Pričevanje duhovnika (umrl 1990) o njegovem delovanju v Mežiški dolini med drugo svetovno vojno in o prestajanju zopora v povojni Jugoslaviji. Med vojno je bil zatiranim Slovincem v veliko oporo, po vojni pa so ga oblasti zaprle kot Nemca. Cena: 290 SLT.

Stane Kos: STALINISTIČNA REVOLUCIJA NA SLOVENSKEM, 1. del. Čeprav gre za zgodovinsko pisanje, se vendarle bere kot povest. Avtor dokazuje svoje trditve iz knjig, ki so izšle tako v Sloveniji kot zunaj nje, in skuša prav s tem nepristransko ugotoviti resnico. Cena: 630 SLT.

Stane Kos: STALINISTIČNA REVOLUCIJA NA SLOVENSKEM, 2. del. Nepristranski opis druge polovice medvojne dogajanja v Sloveniji. Knjiga opisuje čas od septembra 1943 do maja 1945. Cena: 660 SLT.

Heidi Janschitz: GAITAL/ZILJA 1848–1918. EINE REGION WIRD DEUTSCH (nemško). Po zaslugi Franca Kattiniga, vodje Mohorjeve založbe, je identifikacijska pot mlade znanstvenice Heidi Janschitz dokumentirana tudi v knjižni obliki. Ziljanka je med študijem našla svoje korenine, zato je v diplomski nalogi opisala, kako postane in postaja cela dolina manj in manj slovenska. Pri delu se je oprla na razne kronike. Cena: 490 SLT.

Mirko Bogataj: DIE KÄRNTNER SLOWENEN (nemško). Mirko Bogataj opisuje v svoji knjigi na prikupen način zgodovino svojega naroda, kulturno delovanje, predstavlja gospodarstvo, šport in odnose med slovensko in nemško govorečimi sodeležani. Knjiga proti sivemu vsakdanjiku na Koroškem, knjiga, ki očara, zbudi, vznemiri in navduši. Cena: 740 SLT.

Marijan Zadnikar: GOSPA SVETA IN GOSPOSVETSKO POLJE. Vodnik. Cena: 169 SLT.

Franz Glaser: RIMSKA NASELBINA JUENA. Vodnik. Cena: 169 SLT.

P. W. Posch: STOLNICA V KRKI. Vodnik. Cena: 169 SLT.